

מיקרופון – השמעת קול – המתיירים – 1092

לקמן – הדיון בעיקר בהתייחס להשמעת קול ולא לכל ההיבטים¹

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן ט

אולם לעני"ד נראה שזה רק דיבור גרידא ואין זה אלא אולודי קלא של אדם ובכגון דא לא גזרו רבנן. אף שודאי אסור להשמיע בשבת קול אדם ע"י כלי המיוחד לכך כמו תקליט וכדומה, היינו מפני שהפעלת הכלי משמיע קול הוא דאסור, אבל אם הכלי ערוך מאתמול לא מצינן שגזרו חכמים על אדם שלא ידבר או לא ינגן בפיו מפני שקולו עובר גם דרך כלי ונשמע למרחקים, וכמו שהב"י עצמו מביא שם מהשבות יעקב עיין שם, ואף על גב דיש לחוש שמא יבוא לתקן את הכלי כדי להשמיע היטב מה שמדבר או מנגן בפיו, מ"מ נלעני"ד דאין זה כלול בגזירת חז"ל והו"ל כגזירה חדשה ואין לנו להוסיף על הגזירות ואף שקול המדבר עושה במכשיר שנויים כבירים בזה שגלי הקול שלו משתנים לגלי חשמל ושוב חוזרים אח"כ לגלי קול, מ"מ אי אפשר לנו לחדש איסור שלא נזכר כדבר הזה בש"ס ופוסקים כיון שעניינו רואות שהוא רק משמיע בכך את קולו לאזנו של השומע.

מעשה חושב חלק ד' עמ' שכ"ז / מכשיר דיבור לאנשים שנסגרו להם רח"ל מיתרי הקול

ולענין השמעת קול הדיבור ע"י המכשיר הנה כבר כתבנו בספרנו מעשה חושב וחי"א סימן א' ובי די"ל דהיכא דהקול הנשמע אינו של שיר אלא של קול אדם המדבר אין בזה משום איסור השמעת קול בשבת וכן נקט בפשיטות הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ובקובץ מאמרים בעניני חשמל בשבת בהוצאת המכון עמ' ואף שבספרנו הנ"ל כתבנו די"ל לאידך גיסא דכל דבר שיש צורך לכלי לצורך השמעתו גזרו בו חז"ל שמא יתקן כלי שיר ואין לסמוך ע"ז אלא במקום צורך חשוב מ"מ בנידון דידן שהוא מקום צער גדול לנפגע אס לא יוכל לדבר בימי שבת ומועד יש לתפוס לקולא

ברקאי ה' – הרב ישראל זצ"ל עמ' 152 – על שימוש ברמקול לצורך מצוה

אי שימוש במכשיר הגברת הקול בשבתות מונע התכנסות במקומות גדולים ונרחבים לשם השמעת דברי תורה וכן לעתים בבתי כנסת גדולים התפלה של הש"ץ אינה נשמעת דבר הגורם להרבה מכשולים כידוע יש לעיין על דרך מתן היתר לשימוש במכשיר רמקול בשבתות לצורך מצוה של תפלה ולימוד תורה כשהמכשיר מכונן מערב שבת נפתח לשימוש בשבת בצורה אוטומטית כשהמשתמש בו אינו יכול להפעילו להפסיקו או לשנות בו כלשהו וכל שימוש במכשיר אינו אלא ע"י דיבור בלבד

(ודן שם על דין הריחיים ומחלוקת השו"ע והרמ"א והיתירו של הרמ"א במקום הפסד וכתב):

העולה מסוגיין ומפסק ההלכה דנ"פ דבכל מקום שהותר משום פסידא הכי נמי הותר במקום מצוה כגון לצורך כבוד האורחים וביטול ביהמ"ד וא"כ מאחר דדעת המחבר להקל בכל אופן ואף הרמ"א מסיק שבמקום פסידא יש להקל ממילא גם במקום מצוה יש לנקוט לקולא.

(שים לב לחידוש שבדבריו – השמעת קול של ריחיים זו פעולה מע"ש שממשיכה לשבת ואילו במיקרופון התחלת

הפעולה בשבת – ולעיל העיר כך גם האג"מ)

אלא שיש לפקפק דשמא הכרעת הרמ"א להקל במקום פסידא לסמוך על דעת הפוסקים להיתר אין זה אלא בדבר שאירע בדרך אקראי וכן גם מה שרצינו ללמוד מזה במקום מצוה כגון ביטול ביהמ"ד אין זה אלא כל כה"ג שאינו בדרך קבע... ולאחר כל הנ"ל נבוא לדיונו בשימוש ברמקול כשהכל ערוך ופתיחתו לשם שימוש וכן סגירתו נעשית ע"י שעון העושה זאת אוטומטית מבלי צורך של מעשה אדם בפרט כשנעשה בדרך זו שהמערכת המפעילה ומפסיקה היא נעולה ואין כל קשר לזה ליד הרמקול עצמו

¹ קדושת השבת חלק ב', תחילת פרק ב': "מצויים בעיקר שני סוגי מיקרופונים: מיקרופון שיש בו זרם, אלא שהדיבור בו מגביר או משנה את הזרם, ומיקרופון שאין בו זרם, והדיבור בו הוא שמייצר הזרם. המיקרופונים שמצוי בהם מקור זרם, או שמחברים למקור זרם חיצוני הם מיקרופון הפחם (שהוא ישן וכמעט שאינו מצוי כיום) ומיקרופון קונדנסטור (פירוט טכני עליהם ר' בס' משמ"ל ח"א עמ' ש"ג ואילך, ושו"ת מעש"ח ח"א עמ' ל"א-ל"ג). בחלק ממיקרופונים אלה יש זרם גם בשעת שקט מוחלט, והופעת הקול משנה את עוצמת הזרם. ויש שאין בהם זרם משמעותי בשעת שקט מוחלט, אלא ששקט מוחלט הוא מצב שאינו מצוי, כך שבדר"כ יש בהם זרם ממש. במיקרופון הפחם יש לעיתים ניצוצות בשעת הדיבור. המיקרופונים שאינם מחוברים למקור זרם, אלא הדיבור בהם הוא המייצר את הזרם, הם המיקרופון הדינמי והמיקרופון הגבישי (פירוטם הטכני ר' במשמ"ל שם)....". וכמובן יש לעדכן...

דאם לטעם החשד הרי לאחר שהשימוש בשעון אוטומטי הוא דבר נפוץ וידוע אין מקום לחשד לא פחות מאשר בשעון המשקולות שבו דיברו הפוסקים ומטעם זה הן אנו מתירים השימוש באור החשמל שנדלק ונכבה ע"י שעון דאי מצד מראית העין אין באור הנדלק ונכבה חליפות פחות חשש של מראית עין ואם מצד האוושא מילתא וזילותא דשבת הרי הוכח שזה שייך רק בדבר המקיים רעש גדול בסביבה וכלשון הטור בזה אוושא מילתא טפי שכנראה רמז בזה להבדיל שיש בין ריחיים לשעון המצלצל שלא מצא לנכון להזכירו כלל לפי"מ שנוקט כרש"י שאין כאן הטעם מצד חשד דלכ"ה אינו קיים בזה כלל רק מצד עובדין דחול וזה שייך רק בריחיים מצד האוושא טפי.

(שים לב! הוא לא דורש שהשימוש במכשיר "זה" רגילותו תהיה בשעון שבת, אלא מסתפק בכך שאנשים רגילים שיש מציאות של שעון שבת!) - מה הדין רמקול שבת לעצרת בככר העיר?

אכן הדיון שלנו בנוי על ההנחה שבעצם הדיבור אין בו משום לתא דמכה בפטיש וכן משום גזירת משמיע קול בשבת שכבר נתקבל להיתר השימוש במכונת שמיעה לכבדי שמיעה ע"י אגרות משה ח"ד סי' פ"ה ובדברי הגרש"י אויערבך שליט"א ולא יצאנו לדון רק מצד האוסרים בריחיים משום שמשמיע קול. ובפרט כשזה נעשה לצורך מצוה של לימוד תורה ברבים שלא ניתן לראות בזה שום הפרעה למנוחת השבת אלא אדרבא מתן אפשרות לנצל את יום השבת להקהיל קהילות ברבים ללימוד תורה וכבר הבאנו בפתח הדברים השיקול הנוסף שזה שקול למה שהעלה הרמ"א להתיר במקום פסידא כל זה כתבתי בעני"ד ומציע הדברים לפני ציבור תלמידי החכמים תופשי התורה לענות בו ולקבוע עמדתם הלכה למעשה.

תחומין ט"ז בתוך מאמרו של הרב רוזן - התייחסותו של הרב ברוך פנחס טולדנו ראב"ד ספרדים לונדון לדברי הרב ישראל זצ"ל - עמ' 386

386

ע"ע בספרו ברית לום ח"א כ"ט - ל' - עוד צדדים וקולות ועיין בסקפו מקור הברכה חלק ב' עמ' ק"ג

אך האמת ניתן ליאמר שאין אנו צריכים לכל זה, כי לעי"ד אין לדמות נד"ד לההיא דריחיים, דשאני התם שהשמעת קול היא תוצאה ממלאכת הטחינה שאסרה תורה, והרואה יחשוד שהתחיל מלאכתו בשבת. אבל בנד"ד הרי השמעת קול מכח המדבר, דבלתי דיבורו אין כאן השמעת קול כלל, ופעולת המכשיר היא רק להגביר את קולו אשר בא מכח דיבורו, ולכן איזה זילותא דשבתא שייך כאן. וזה נכון. ועוד יראה לי, שכל הדין של אוושא מילתא וזילותא דשבתא שכתב רש"י ז"ל לא שייך כלל בבית כנסת אורטודוקסי, כי כל הקהל יודעים מראש שכל מה שהרשה רבם הוא על פי יסודות ההלכה (כי לא מדובר כאן בקהל רפורמי אשר אין לנו עסק עמהם). אבל בריחיים הרי הרעש נשמע ברחוב, ודאי יש חשד כי יאמרו מי התיר מלאכת הטחינה בשבת.

(מה יאמר לגבי רמקול בבית מלון שאינו שומר שבת ועבור הדתיים יש מיקרופון שבת? האם יש צד להקל אם

קול הרמקול לא נשמע מחוץ לבית הכנסת? בבית פרטי?)

הקדמה לדברי הרב רוזן: בדין השמעת קול מצינו טעם של חשד (שעושה מלאכה בשבת) וטעם של 'זילותא' -

היינו עצם הרעש מהווה זלזול בכבודה של שבת, הרב רוזן נוקט שלהלכה החשש הוא רק משום חשד.

הרב ישראל רוזן זצ"ל, תחומין ט"ז עמ' 380

סוף דבר: למחבר כלל לא חיישין ל"השמעת קול" בריחיים וכיו"ב. לרמ"א לכתחילה אסרין משום חשד השומעין, אך לא מצינו להלכה לחוש משום זילותא, ולכן במקום ש"הכל יודעין" אין בית מיחוש.

ולענין המיקרופון והרמקול: הרמ"פ פיינשטיין מפרט בשתי תשובות (אגרו"מ או"ח ח"ג סי' נה וח"ד סי' פד) את החששות בשימוש בשבת במיקרופון (שנים מהם קשורים למלאכות, והם נדונו לעיל; שמכלה יותר עלעקרטי, ושהקול הנוצר הוא יצירת דבר חדש "ומסתבר שיש בזה איזה ענין מלאכה". וכבר צויין שהרמ"פ עצמו כותב שחששות אלו קלושים "ואפי' אינם בגדר ספק ברור" ולכן מתיר מכשיר שמיעה). ומזכיר ענין השמעת קול משום חשד השומעים שמא הפעיל את המכשיר כולו בשבת וכהא דריחיים של מים. וכתב שם: מכיון "דבימי החול מחברין את המייקראפאן רק כשצריך לדבר, אסור לחברו בע"ש על כל השבת כדי שידברו בו בשבת, דהרי אפשר לומר שהיום קודם הדרשא וקודם התפילה חברוהו להעלעקטרי. ומטעם זה אסור להעמיד בע"ש ראדיא וטלעוויזן כדי לראות ולשמוע בשבת." הוי אומר, הכל מצד החשד אך אין איסור בעצם "השמעת הקול" בשבת.

והנה לא הזכיר כלל אפשרות של שעון שבת המכוון מבעוד יום, וכיום הכל יודעין שאפשרות כזו קיימת וא"צ להחזיק את המכשיר פתוח כל היום. אכן הרמ"פ לשיטתו הידועה דמפקפק בתשובה (או"ח ח"ד סי' ס') בכל השימוש בשעון שבת. וכתב לענין חימום אוכל ע"י שעון: "פשוט שאסור, דהרי ע"י מורה שעות כזה יכולים לעשות כל המלאכות בשבת ובכל בתי החרושת ואין לך זלזול גדול לשבת מזה. וברור שאם היה זה (=שעון שבת) בזמן התנאים והאמוראים היו אוסרין זה, כמו שאסרו אמירה מטעם זה. וגם אולי הוא ממילא בכלל איסור זה דאמירה לעכו"ם, דאסרו כל מלאכה הנעשית בשביל ישראל, וכ"ש מצד מעשה ישראל (=ע"י שעון)"....

הערה: האם די בכך שיודעים שיש שעוני שבת או שיש צורך שבמכשיר זה עצמו משתמשים בשעוני שבת?

עוד יש להוסיף כי לפי דבריו יהיה אסור להשתמש במכשיר שמיעה גם אם הוא פתוח כל היום, וגם אם אינו משמיע קול רם, שהרי אין דרך להשאירו פתוח מבעוד יום, ובימות החול מפעילים ומפסיקים לפי הצורך. אעפ"כ פוק חזי מאי עמא עבד, ולא חיישינן לחומרא זו שחידש הרמ"פ.

נסה לחלק!

הרא"י ולדינברג שליט"א בצ"ץ-אליעזר (ח"ד סי' כו) מזכיר לאסור מיקרופון ורמקול "משום אוושה מילתא" שיאמרו הרם קול של ציבור פלוני עובד בשבת... יחשבו שסודר בשבת גופא כמו רחיים של מים". ולהלן כרך בענין זה "עובדין דחול", וכתב כי מטעמים אלו לא יועיל גם אם יפרסמו שהכל סודר מע"ש.

ולא זכיתי להבין דבריו, שהרי בשו"ע להלכה לא נזכר ענין "אוושה מילתא" ו"עובדין דחול". אדרבה, נזכר דבשעון משקולת "שהכל יודעים" שרי - והרי גם במכשיר זה "אוושה מילתא", ומנ"ל חשש זה להלכה?

כיו"ב דן ה"ר עובדיה יוסף שליט"א ביחודה-דעת (ח"ג סי' יח) לענין הפעלת מכונת כביסה סמוך לשבת והיא ממשיכה את הפעולה לתוך השבת, והביא את מחלוקת הראשונים, וכן מחלוקת המחבר והרמ"א, האם אוסרים ברחיים של מים. ומסיק להתיר "כדעת מרן השו"ע. ואחינו האשכנזים נוהגים להחמיר, אלא א"כ יש צורך בדבר." ועי"ש בתוה"ד שהזכיר בענין השמעת קול "שיש בזה זלזול לשבת".

וגם בדבריו תמהתי טובא, דלהלכה לא נקטינן כדברי רש"י מצד זילותא, וראיה משעון משקולת. והרע"י כלל לא דן בתשובתו לענין מכונת הכביסה מצד חשד, דהכל יודעים דפועלת מאליה זמן ממושך, ובשעה הראשונה לכניסת השבת פשיטא דלא יחשדו, ומ"ש משעון משקולת דלא אמרינן ביה דאוושה מילתא? ובכלל, אם בכל קול ורעש יש "זילותא" אמאי מתירים להפעיל בשבת מקרר, מאורר, מזגן וכיו"ב?^[2]

עוד יש לי לומר כי אם באנו לאסור מצד "זילותא" או "עובדין דחול" לא מובן לי שום חילוק בין רמקול לבין מכשיר שמיעה, ופוק חזי.

סוף דבר, כל ענין ה"זילותא" וה"עובדין דחול" שתלו ברמקול לכאורה אינו מופיע להלכתא עפ"י הרמ"א דמתיר שעון משקולת המקשקש לשעות, וכן נהגו, וכ"ש לפי המחבר שמתיר גם ברחיים של מים. ולענ"ד כל אלו שהזכירו ענין "אוושה מילתא" לענין השמעת קול בשבת נשתבשו בדבר, שכן לא מצינו זאת להלכה.

נסה לישב את דברי הרב רוזן עם שיטת המשנ"ב לקמן:

משנ"ב רנ"ב ס"ק מ"ח

כלל בזה כל כיוצא בזה המשמיע קול, דאוושה מילתא דאיכא זילותא לשבתא וכמו שכתב בדרכי משה.

שש"ב חלק ב' פרק מ"ב ס"ק קמ"ז

... ובמשנ"ב ס"ק מ"ח עי"ש הטעם משום זילותא לשבתא, ואילו ברמ"א שם ובמשנ"ב ס"ק נ' מובא הטעם שיחשדוהו שעושה מלאכה בשבת...

נאח משיב (הרב ניסים אוחנא) סימן ל"ג

בתשובתו כותב שהוא חוזר בו מהיתר מיקרופון כיון שנודע לו שבכל דיבור ודיבור יש משום הבערת אש, ולגבי

עצם דין השמעת קול כתב במפתחות (לפני שחזר בו):

תשובה: ענין השמעת קול שהוא יותר חמור מהגברת הקול שלא לדבר מלוא שני במחלוקת הפוסקים ורצו המחירים על האוסרים אף בעושה מעשה צידים, ומכל שכן צדון דידן שאינו עושה מעשה כלל, ואינו דופק זה כדי שתגזיר הקול אלף שהוא עומד כדרכו ומתפלל אללה וקולו יילא בקול רם וחזק ויש צד דבר מלוא שמועם הקהל היישובים מרחוק ועונים על כל דבר שנקדשה, והדרשה, צודאי שרי וכמו שנבאר כל זה בפריערוע בתשובה באורך, ומחשש שמא תתקלקל המכונה ויצוהו לחקן דמלחא דלא שכיחא היא, וכן כתב רמ"א באו"ח סי' של"ע ס"ג וז"ל, בזה"ל שאין אנו צריכים לעשיית כל שיר ליכא למגור שמא יתקן כלי שיר, וכו' ומה שהאנו יחזיק פתח את המכונה בשבת קודם התפלה או הדרשה גם צד אין איסור כיון שהוא עושה מעלמו, לדבר מלוא שרי; ולענין אם יולאים ידי חובת התפלות, קריחת מגילה, או קול

נאה משיב / אוחנה, נסים בנימין בן מסעוד / עמוד 11
הודפס מאוצר החכמה

שו"ת מהר"ם איררה סימן יד / רמקול בשבת

ענין בהפוסק סי' תתשפ"ה ותתשצ"ד, דהרה"ג נסים אוחנה פשיט"ל דהשמעת קול ע"י רם קול מותר בשבת, כיון דלא קמיכוין לשיר, והוי כמקיש בדלת דמתיר מרן להדיא עיין שם. [הערת עורך: מדובר פה בדיון על רמקול בשבת מצד השמעת קול ולא מצד הפעלה חשמלית] ותמיהני עליו, דלא שת לבו, דמידי הוא טעמא דהשמעת קול מכלי דאסור, משום שמא יתקן, ומשו"ה בהקשת הדלת אין כאן משום שמא יתקן כלי שיר, אמנם ברם קול בודאי דיש לחוש לזה, וביחוד במקום

דאיכא רוב עם, דמשום בעיתותא דציבורא דקהל גדול מקשיב לקול הש"ץ, ואם ח"ו יקרה מקרה בלתי מחושב, בודאי דזה העומ' ע"י הרם קול לכונו ולשירו, הוא יתקן אותו מבלי לעשות שאלה לחכם, וקלקול כזה רגיל מאוד. ועוד הנני מתפלל מדוע לא הביט עין במ"ש רמ"א שם דאסור לשמש להכות על הדלת לקרות לביהכ"נ ע"י הכלי המיוחד לכך, שהביאו משם הב"י בעל השו"ע, שכבוד הרי' אומנם סמך ובסס פסקו עליו.

שו"ת הגהות מרבני ברית המועצות / הרב לובאנוב מלנינגרד עמ' 35

בדבר הרקול בשבת וחג שמצא בבית הכנסת שלנו וכותב שכל רבני ישראל וח"ו אוסרים להשתמש ברמקול בשבת ובחג - א"מ דבריו כלל. ידע כת"ר שכת המחמירים בזה הוא רק בהקול רם החדש שעל ידי דיבורו בהמיקרופון ותנועת הקול נתהוה האנרגי' החשמלית אז אפשר שנוכל לומר ולחשוב את זאת כמעשה בידים כמו שהובא בב"י ובד"מ לענין בשולי עכו"ם בסי' קי"ג ורא"י ע"ז מגמ' ערוכה בב"ק י"ח: מתרגול שתקע בכלי זכוכית אבל כשמשמיע קולו בהמיקרופון הישן כמו שלנו אינו עושה דיבורו וקולו כלום רק שקולו נתחזק ע"י ולא יותר.

הערה שם: נשלחה לו תשובת הגרש"ז שליט"א שנדפסה בסיני כב (=מנחת שלמה סימן ט') האוסר משום אוושא.

ברם בתנאים דשם נוטה הגרש"ז להקל כבית יוסף ובלבד שהכלי יהיה מוכן מלפני שבת וישגיח בשבת א"י ממש.

תחומין, מאמרו של הרב רוזן הנ"ל / ג. מיקרופון לא - חשמלי הפועל בלחץ אוויר

לאחרונה נזרקה לחלל עולמנו הצעה ל"מיקרופון אוויר" (Air-Mike) אשר חברה בארה"ב מנסה לפתח. לדברי החברה השיטה הוכחה כיעילה, אם כי למיטב ידיעתי טרם הצליחו להעמיד ציוד יעיל וסביר, והנושא עדיין בגדר ניסוי. מדובר במיכל אוויר דחוס (המתמלא ע"י מדחס, קומפרסור בלע"ז, הפועל בזמנים קצובים, או באמצעות סידור שבת מיוחד על הפרסוסטט, או מסתמכים לקולא מתוך השוואה למקרר ביתי) ומערכת צנורות שבהם זורם האוויר הדחוס. המיקרופון הוא שפופרת דמוית חצוצרה והמדבר "מזרים" את קולו ע"י האוויר הדחוס הזורם בצנרת. התאמה אקוסטית (שהיא כנראה לבו של ה"פנטטי") גורמת כי גלי קולו של המדבר יוגברו. ביחס ל"רמקול" - בתחילה ניסו שיטה לפיה יש "יציאה דקיקה" (מעין אזנית) ליד המושבים באולם (סמוך לכל כסא או שניים יש פיה של צינורית אוויר) אך עתה מדברים על "יציאות" מרכזיות כדמות חצוצרה או שופר, מעין רמקול.

2. אין הבדל בין מיקרופון רגיל לאוויר

מסתבר כי כמה רבנים דנו בענין להיתרא, והם רואים בו מכשיר מתאים לבתי הכנסת לשבת ומועד. לענ"ד יש לפקפק ביחס לשוני בין מיקרופון אוויר לרגיל, ואם באנו להתיר ב"אוויר", הוא הדין והיא המדה ל"רגיל". וכשם שיש צורך בהנחיות (שהובאו לעיל) ביחס למיקרופון רגיל, כך יש צורך בהן למיקרופון האוויר.

ואבאר שיחתי: הפקפוקים העיקריים במיקרופון בשבת לא היו מן הצד החשמלי שבו, וכבר הוכחנו שאלו אינם קיימים כיום. החששות היו מצד "גזירת כלי שיר", "שמא יתקן", "משמיע קול כרחיים של מים", "אוושא מילתא וזילותא דשבת" ו"חשד הרואים". בארבעת הטעמים הראשונים המנויים כאן איני רואה הבדל בין חשמל לאוויר. לענ"ד הרי זה ממש כשופר וחצוצרה האסורים ככלי שיר: יש בהם קול גדול כרחיים של מים; יש לחשוש לתיקונים במערכת וכיו"ב. ואם נפשך לומר דאין זה כלי שיר כי מדובר בהעברת דיבור, ואין חשש לתיקון דלא גזרינן מעצמנו, ואין איסור כרחיים של מים כי "הכל יודעים" שמדובר ללא חילול שבת - א"כ ה"ה למיקרופון חשמלי, וכמו שבארנו לעיל. ההבדל היחיד הוא אולי בקשר לחשד הרואים שמא הפעילו מערכת חשמלית בשבת, אך כבר כתבנו שגם במכשיר החשמלי אין איסור דאורייתא בציד המודרני גם אם יפעילוהו בשבת, ולא חיישינן לחשד במילי דרבנן. ועוד נאמר לעיל, ש"הכל יודעים" שציוד כזה מופעל מערב שבת, או אוטומטית ע"י שעון שבת, ודמי לשעון המקשקש לשעות, דשרי.